

היום נלמד בעזרת ה':

חולין דף קל

פרק עשירי. י"ש 24 'מתנות כהונה', חלק מהם הם זרוע לחיים וקיבה של בהמה, שהשוחט בהמה צריך לתת אותם לכהן.

משנה: הזרוע והלחיים והקבה נוהגין... בפני הבית ושלא בפני הבית: בין בזמן שבית המקדש קיים ובין בזמן שאינו קיים.

בחולין אבל לא במוקדשין: רק מבהמת חולין יש חיוב להביא את הזרוע לחיים וקיבה לכהן, אבל אין חיוב להביא זרוע לחיים וקיבה מבהמה שהוקדשה לקרבן.

שהיה בדין: כלומר היה מקום ללמוד בקל וחומר שיש חיוב להביא גם ממוקדשין, ומה חולין שאינם חייבים בחזה ושוק (= יבואר מיד) חייבים במתנות (= זרוע לחיים וקיבה), קדשים שחייבים בחזה ושוק בוודאי שחייבים במתנות! לכך נאמר **"כִּי אֵת חֶזֶה הַתְּנוּפָה וְאֵת שׁוֹק הַתְּרוּמָה לְקַחְתִּי מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִזִּבְחֵי שְׁלֵמִיָּהּ וְאֵת אֹתָם לְאֹהֲרָן הַכֹּהֵן וּלְבָנָיו לְחֶק עֹלָם מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל"**, דהיינו שכאשר אדם מקריב קרבן שלמים עליו לתת את החזה ושוק לכהן, **"אֹתָם"** בא למעט שרק את החזה ושוק עליו לתת לכהן ולא דבר אחר, ולכן אין חיוב לתת לכהן זרוע לחיים וקיבה ממוקדשין.

כל הקדשים שקדם מום קבוע להקדשן ונפדו: כלומר שאם יש לו בהמה שיש בה מום, ואח"כ הקדישה לקרבן, כיון שהיא אינה ראויה למזבח מחמת המום שיש בה, הרי היא כמו עצים ואבנים שהוקדשו בקדושת דמים (=אבנים ועצים שהוקדשו אינם קדושים בקדושת הגוף, אלא דמיהם קדושים), ולכן אם פדה אותה הרי היא כחולין גמורים,

ולכן **חייבין בבכורה ובמתנות:** כלומר שאם היא ילדה בכור הרי הוא קדוש בבכורה (אבל אם לא פדה אותה אין הוולד שלה קדוש בבכורה), וחייבת במתנות (זרוע לחיים וקיבה),

ויוצאין לחולין להגזז ולהעבד: ומותר לגזוז את הצמר שלה, ולעבוד בה (אבל אם לא פדה אותה אסור).

וולדן וחלבן מותר לאחר פדיון: והוולד שלה והחלב שלה מותר בהנאה לאחר שפדה אותה.

והשוטחן בחוץ פטור: ואם שחטה מחוץ לעזרה פטור אפילו אם לא פדה אותה.

ואין עושין תמורה: אינו יכול להמיר אותה בבהמה אחרת אפילו לפני שפדה אותה. (= אדם שהמיר בהמת קדשים בבמה אחרת שתיהן קדושות. אף שההמרה חלה, אסור מן התורה להמיר, במקרה שלנו ההמרה כלל לא חלה).

ואם מתו יפדו: בהמה שמתה ראויה רק להאכילה לכלבים, והדין הוא שלא פודים קדשים כדי להאכילן לכלבים, אמנם זה רק בקדשים שהוקדשו ואח"כ נפל בהם מום, אבל במקרה שלנו שקודם היה בה מום ואח"כ הקדישה הרי היא כסתם עצים ואבנים בעלמא, ואין בה קדושת הגוף, ומותר לפדותה ולהאכילה לכלבים.

כל הדינים הנ"ל נוהגים בקדשים שנפל בהם מום ואח"כ הקדישים, **חוץ מן הבכור ומן המעשר** (= מעשר בהמה), שאפילו אם קודם נפל בהם מום ואח"כ הקדישים הרי הם קדושים בקדושה גמורה לכל דבר ועניין, אלא שאינם כשרים להקרבה (מחמת המום שבהם). והטעם הוא לפי שקדושת בכור תלויה ברחם (= שהוא הראשון שיצא מרחם אמו), ולא משנה אם הוא תם או בעל מום בכל מקרה הוא קדוש (תם קרב על המזבח ובעל מום נאכל לכהן). ולגבי מעשר בהמה התורה אמרה "הַעֲשִׂירִי יִהְיֶה קֹדֶשׁ לַיהוָה. לֹא יִבָּקֵר בֵּין טוֹב לְרָע", דהיינו שהעשירי יהיה קודש בין אם הוא טוב (= תם) ובין אם הוא רע (= בעל מום).

כל שקדם הקדשן את מומן: ואם קודם הקדיש את הבהמה לקרבן ואח"כ נפל בה מום. או מום עובר קודם להקדשן ולאחר מכאן נולד להם מום קבוע: או שהיה בבהמה מום עובר, והדין הוא שמום עובר אינו נחשב כלל למום, ואח"כ הקדישה, ואח"כ נולד בה מום קבוע. **ונפדו:** ואח"כ פדה את הבהמה, ומחמת הפדיון היא יוצאת לחולין ומותר לאוכלה.

פטורין מן הבכורה ומן המתנות: כלומר למרות שהיא מותרת באכילה מחמת הפדיון, אבל עדיין היא פטורה מן הבכורה (= אם ילדה בכור אינו קדוש), וכן פטורה

ממתנות כהונה. הטעם הוא לפי שבהמה זו נקראת 'בהמת פסולי המוקדשין', דהיינו קדשים בעלי מום שאי אפשר להקריבם, ובמס' בכורות מבואר שלומדים מהפסוקים שפסולי המוקדשין שנפדו פטורים מבכורה וממתנות כהונה.

ואינן יוצאין לחולין להגזז ולהעבד: כלומר למרות שנפדו אינן יוצאים לחולין לעניין היתר גיזה ועבודה, ואסור לגזוז את הצמר שלה ואסור לעבוד בה.

וולדן וחלבן אסור לאחר פדיון: מדובר שהבהמה התעברה לפני הפדיון וילדה לאחר הפדיון, ולמרות שהוולד נולד לאחר הפדיון אסור להנות ממנו. וכן אסור להנות מחלב של בהמה זו. ובמס' בכורות מבואר הטעם.

והשוחטן בחוץ חייב: השוחט בהמה זו מחוץ לעזרה לפני שנפדתה חייב כרת כדין שוחט קדשים בחוץ.

ועושי תמורה: לפני שנפדו.

ואם מתו יקברו: ואם הבהמה מתה מעצמה לפני שנפדתה, לא פודים אותה כדי להתיר את בשרה לכלבים, אלא צריך לקבור אותה.

גמרא: למדנו בתחילת המשנה, שלכאורה אפשר ללמוד בקל וחומר שמוקדשין חייבים במתנות כהונה (= ומה חולין שאינם חייבים בחזה ושוק חייבים במתנות, קדשים שחייבים בחזה ושוק בוודאי שחייבים במתנות), אלא ש"אֵתֶם" בא למעט שרק את החזה ושוק של שלמים עליו לתת לכהן ולא דבר אחר, ומכאן לומדים שמוקדשין אינם חייבים במתנות כהונה.

קושיא: טעמא דכתב רחמנא "אותם", הא לאו הכי הוה אמינא קדשים חייבין במתנות: משמע שאם לא היה כתוב "אֵתֶם" היינו לומדים בקל וחומר מחולין שקדשים חייבים במתנות כהונה, והרי אפשר לפרוך את הקל וחומר - מה לחולין שכן חייבין בבכורה, כלומר שחולין יותר חמורים מקדשים לגבי זה שהם חייבים בבכורה (= אם ילדה בכור הרי הוא קדוש), וקדשים לא, וא"כ אי אפשר ללמוד בקל וחומר מחולין שקדשים חייבים במתנות כהונה.

תירוץ: תיתי מזכרים: כלומר אם לא היה כתוב "אֵתֶם" היינו לומדים בקל וחומר מחולין זכרים (שאינם יולדים ולא שייך לומר עליהם שהם חייבים בבכורה).

קושיא: מה לזכרים שכן חייבין בראשית הגז: עדיין אפשר לפרוך את הקל וחומר - שזכרים חולין חמורים יותר ממוקדשין לגבי זה שהם חייבים בראשית הגז, וקדשים לא, וא"כ אי אפשר ללמוד בקל וחומר מחולין שקדשים חייבים במתנות כהונה.

תירוץ: מתיישבים: כלומר אם לא היה כתוב "אתם" היינו לומדים בקל וחומר מתיישבים חולין שאין להם צמר (ולא שייך לומר עליהם שהם חייבים בראשית הגז).

קושיא: מה לתיישבים שכן נכנסין לדיר להתעשר: עדיין אפשר לפרוך את הקל וחומר - שתיישבים חולין חמורים ממוקדשין לגבי זה שהם נכנסים לדיר למעשר בהמה, ומוקדשין לא, וא"כ אי אפשר ללמוד בקל וחומר מחולין שקדשים חייבים במתנות כהונה.

תירוץ: מזקנים: כלומר אם לא היה כתוב "אתם" היינו לומדים בקל וחומר מתיישבים זקנים שכבר נתעשרו במעשר בהמה ואינם צריכים להיכנס לדיר להתעשר.

קושיא: מה לזקנים שכן נכנסו לדיר להתעשר: עדיין אפשר לפרוך את הקל וחומר - שתיישבים חולין זקנים חמורים ממוקדשין לגבי זה שהם כבר התעשרו בעבר, אבל קדשים מעולם לא היו צריכים להתעשר, וא"כ אי אפשר ללמוד בקל וחומר מחולין שקדשים חייבים במתנות כהונה.

תירוץ: מלקוח ויתום: כלומר אם לא היה כתוב "אתם" היינו לומדים בקל וחומר מבהמה שלקחה (= שהוא קנה אותה ולא נולדה אצלו) שאינה חייבת במעשר בהמה, וכן מבהמה שמתה אמה בשעת לידתה שגם היא פטורה ממעשר בהמה.

קושיא: מה ללקוח ויתום שכן נכנסין במינן לדיר להתעשר: עדיין אפשר לפרוך את הקל וחומר - אמנם לקוח ויתום לא נכנסים לדיר להתעשר בעצמם, אבל בהמות אחרות מאותו מין שאינם לקוח ויתום כן נכנסות לדיר להתעשר, ונמצא שעדיין יש חומרא בחולין שאין במעשר, וא"כ אי אפשר ללמוד בקל וחומר מחולין שקדשים חייבים במתנות כהונה.

תירוץ: במינן קאמרת?! קדשים נמי במינן נכנסין לדיר להתעשר! אם אתה הולך אחר ה'מין', הרי שגם לגבי בהמות קדשים אפשר לומר שיש בהמות אחרות מאותו מין שהן נכנסות לדיר להתעשר (= בהמות חולין), וא"כ אין זו פירכה על הקל

וחומר, ונמצא באמת שאם לא היה כתוב "אתם" היינו לומדים בקל וחומר שקדשים חייבים במתנות כהונה.

*

למדנו במשנה שחולין לא חייבים בחזה ושוק.

קושיא: ויהיו חולין חייבין בחזה ושוק מקל וחומר: שגם מבהמת חולין יהיו חייבים לתת חזה ושוק לכהן מקל וחומר - ומה קדשים שאינם חייבים במתנות כהונה בכל זאת חייבים בחזה ושוק, חולין שחייבים במתנות כהונה בוודאי שחייבים בחזה ושוק.

תירוץ: אמר קרא: נאמר בתורה לגבי מתנות כהונה "זֶה יְהִי מִשְׁפֹּט הַכֹּהֲנִים מֵאֵת זֶכְחִי הַזֶּבַח אִם שׁוֹר אִם שֶׁה וְנָתַן לַכֹּהֵן הַזֶּרַע וְהַלְחִיִּים וְהַקֶּבֶה", ודורשים שרק דבר זה נוהג בחולין ולא חזה ושוק נוהג בחולין, ומכאן שמבהמת חולין נותנים לכהן רק זרוע לחיים וקיבה ולא חזה ושוק.

קושיא: אלא טעמא דכתב רחמנא "זה", הא לאו הכי הוה אמינא חולין חייבין בחזה ושוק, והא בעי תנופה? כלומר משמע שרק בגלל שנאמר בפסוק "זה" לכן חולין לא חייבים בחזה ושוק, אבל ללא הפסוק היינו אומרים שחולין חייבים בחזה ושוק, וקשה, שהרי חזה ושוק טעונים תנופה (= הכהן מניח את ידו תחת ידי הבעלים ומניף), -

וא"כ היכא לינופינהו אי אבראי לפני ה' כתיב, אי אגואי קא מעייל חולין לעזרה: הלכך לא אפשר: וא"כ היכן הוא יניף את החזה ושוק של חולין? אי אפשר שהוא יניף אותם מחוץ לעזרה שהרי שנאמר "תְּנוּפָה לִפְנֵי יְהוָה", ומחוץ לעזרה אינו לפני ה', ואי אפשר שהוא יניף בתוך העזרה שהרי בכך הוא מכניס חולין לעזרה (= אסור להכניס חולין לעזרה), ולכן אין שום אפשרות לתת חזה ושוק לכהן כיון שאינו יכול להניף אותם, ונמצא שלא צריך את הפסוק "זה" למעט זאת, וא"כ -

אלא "זה" למה לי: מדוע נכתב בפסוק "זה"?

תירוץ: לכדרב חסדא: ללמדנו את הדין של רב חסדא, שאמר רב חסדא, המזיק מתנות כהונה, דהיינו שלפני שנתנם לכהן השליכן לאש או לים, או שאכל אותם, פטור מלשלם, ולומדים זאת מהפסוק "זה".

*

הגמרא חוזרת לדברי רב חסדא.

נופא, אמר רב חסדא המזיק מתנות כהונה וכו': ורב חסדא מבאר את הטעם שהוא פטור.

או בגלל שכתוב **"וזה יהיה משפט הכהנים ... ונתן לכהן הזרוע והלחיים והקיבה"** המילה "וזה" מלמדת שדוקא כשהמתנות קיימים חייב לתת אותם, אבל אם אינם קיימים לא חייב לשלם עליהם לכהן. או בגלל שהמתנות הן 'ממון שאין לו תובעים', כלומר אין למתנות בעלים שיכול לתבוע אותם בבית דין, משום שכל כהן שמגיע לתבוע אותם, יכול בעל הבית לומר לו שהוא מעוניין לתת אותם לכהן אחר.

קושיא על רב חסדא:

מיתיבי, "וזה יהיה משפט הכהנים" מלמד שהמתנות דין: כך כתוב בבבלי. ולכאורה מה הכוונה שהמתנות הן 'דין'? שאם בא כהן ותבוע אותם, הדיינים מוציאים אותם מהבעלים ונותנים לו. וקשה על רב חסדא שאמר שמתנות כהונה הם ממון שאין לו תובעין!

תירוצ: לא, לחולקן בדיינין: הדיינים אומרים לבעלים לאיזה כהן לתת אותם, דהיינו לתת אותם לכהן תלמיד חכם ולא לכהן עם הארץ. וכמו שאמר רב שמואל בר נחמני, מנין שאין נותנין מתנה לכהן עם הארץ? שנאמר **"ויאמר לעם ליושבי ירושלים לתת מנת לכהנים וללוים, למען יחזקו בתורת ה' כל המחזיק בתורת ה' יש לו מנת (- מתנת כהונה), ושאינו מחזיק בתורת ה' אין לו מנת.**

קושיא נוספת:

ת"ש, ר' יהודה בן בתירא אומר "משפט" מלמד שהמתנות דין. יכול אפי' חזה ושוק דין? תלמוד לומר "זה": מהמילה "משפט" בפסוק **"וזה יהיה משפט הכהנים"** אנו לומדים שהמתנות 'דין'. ואם כן אולי גם חזה ושוק (הניתנים לכהנים מהקרבת) יש בהם 'דין'? על כך תלמוד לומר **"וזה"** שרק המתנות הללו יש בהם משפט ולא חזה ושוק. עד כאן הברייתא.

למאי? אילימא וכו': לגבי מה נאמר שהמתנות הם 'דין', אם תאמר לחלק אותם על פי דיינים רק לכהן ת"ח ולא עם הארץ. קשה, וכי את החזה ושוק לא מחלקים על פי דיינים רק לכהן ת"ח? והרי גם הם "מנת" וגם עליהם הולך הפסוק הנ"ל שצריך לתת אותם רק לכהן ת"ח! אלא בהכרח ש'דין' הכוונה להוציא אותם מהבעלים ולתת לכהן. וזה רק במתנות הללו ולא בחזה ושוק. ועל כל פנים קשה על רב חסדא!

תירוץ: הכא במאי עסקינן דאתו לידיה: מדובר שהכהן כבר קיבל את המתנות, ובא אדם אחר וגזל אותם ממנו, ואז בית דין מוציאים אותם מהגזלן ומחזירים לכהן. **קושיא: אי דאתו לידיה מאי למימרא?** אם כן מה החידוש הרי זה ככל גזל ופשט שמוציאים את הממון מהגזלן.

תירוץ: דאתו לידיה בטבלייהו: מדובר שהישראל הניח אצל הכהן את הבהמה שחוטא לפקדון, ואז הכהן זכה במתנות כשהם עדיין בתוך הבהמה. והחידוש כאן, שהתנא של הברייתא סובר מתנות שלא הורמו נחשבות כאילו הורמו.

אמנם כל זה דוקא במתנות, משום שכל הכהנים יכולים לזכות בהם ולכן הכהן הזה זכה בהם. אבל בחזה ושוק (כגון שהניח הישראל את הקרבן שחוט אצל הכהן לפקדון) אין כל כהן יכול לזכות בהם, משום שהם ניתנות רק לבית אב של אותו היום.

קושיא נוספת:

תא שמע, בעל הבית: אדם עשיר שהיה עובר ממקום למקום בדרכים, ולא היה לו בדרך אוכל, והוא הוצרך לקחת לקט שכחה ופאה ומעשר עני. הוא לוקח, אבל כשהוא חוזר לביתו עליו לשלם לעניים את מה שאכל. זו דעת רבי אליעזר. עד כאן המשנה בפאה.

ומוכח שאם אדם חייב לשלם משהו שאין לו תובעים, אפשר לתבוע אותו על כך בדיון ולהוציא ממנו את הכסף, שהרי העניינים תובעים אותו על מה שאכל למרות שהם לא בעלים על הממון הזה. והוא הדין לענייננו יכול הכהן לתבוע את המתנות מהבעלים. וקשה על רב חסדא! **תירוץ: אמר רב חסדא מדת חסידות שנו כאן:** החיוב של העשיר לשלם על מה שאכל בדרך, זו רק מידת חסידות.

רבא מקשה: **אמר רבא:** איך יתכן שהתנא אומר שעל העשיר 'לשלם' על מה שאכל, ובא רב חסדא ואומר שזו רק מידת חסידות? ועוד קושיא, וכי מרבי אליעזר מקשים על רב חסדא? הרי חכמים חולקים על רבי אליעזר וסוברים שהעשיר פטור מלשלם כי הוא היה עני באותה השעה שהוא אכל.

אלא מסיפא: אלא אומר רבא, באמת הקושיא היתה מהסיפא של המשנה, מדברי חכמים הפוטרים אותו מלשלם. כי משמע מדבריהם שדווקא בגלל שהעשיר הזה היה עני באותה השעה שהיה בדרך, הוא פטור מלשלם. אבל אם הוא היה עשיר בדרך, ובכל אופן הוא אכל את המתנות של העניים, הוא חייב לשלם. וקשה, מדוע הוא חייב לשלם? הרי זה כמו המזיק מתנות כהונה או שאכלן שפטור מלשלם כי זהו ממון שאין לו תובעין!

ועל כך תירץ רב חסדא, שלדעת חכמים גם עשיר שאכל מתנות כהונה, פטור מלשלם מעיקר הדין, אבל עליו לשלם ממידת חסידות.

קושיא נוספת:

תא שמע, מנין לבעל הבית: אם בעל הבית אכל את הפירות שלו כשהם 'טבל' כי לא הפריש מהם תרומה. וכן אם לוי אכל את הפירות 'המעשר ראשון' שקיבל, כשהם 'טבל' כי הוא לא הפריש מהם 'תרומת מעשר'. מנין אנו יודעים שהם פטורים מן התשלומין לכהן? על כך תלמוד לומר "ולא יחללו את קדשי בני ישראל אשר **ירימו**". דהיינו לכהן יש חלק בתרומה רק משעת 'הרמה' ואילך כלומר משעת ההפרשה.

הא משעת הרמה וכו': משמע שאם הבעל הבית או הלוי, אכלו את הפירות לאחר שהפרישו אותם ונעשו תרומה, הם חייבים לשלם לכהן. מדוע? הרי זה כמו מזיק מתנות כהונה או שאכלן שפטור מלשלם.

תירוץ: הכא נמי דאתו לידיה בטבלייהו, וקסבר האי תנא מתנות שלא הורמו כמי שהורמו דמיינ: גם כאן מדובר שהבעל הבית או הלוי הפקידו את הפירות אצל הכהן, והכהן זכה בתרומה שבתוכם. והתנא הזה סובר שמתנות שלא הורמו נחשבים כאילו שהורמו, והכהן זכה בהם. וממילא מי שאכל אותם לאחר שהוא כבר זכה בהן, הוא גזל אותו.